

Aan de hogescholen

Geacht college,

datum
24 januari 2011

onderwerp
Afstemming van
verantwoordelijkheden van
NVAO en van CEA ter zake
accountantsopleidingen
in het hbo

uw kenmerk

ons kenmerk
NVAO/ 20110184/SL

bijlagen

1

Met deze brief informeren NVAO en CEA u over de wijze waarop in het nieuwe accreditatiestelsel het toezicht op de kwaliteit van de accountantsopleidingen gestalte krijgt.

Samenvatting

In het verleden hebben de NVAO, de HBO-raad en de Commissie Eindtermen Accountantsopleiding (CEA) afspraken gemaakt over het toezicht op de hbo-bachelor accountantsopleidingen. Deze afspraken waren nodig omdat de accountantsopleidingen vanuit verschillende wetten te maken hebben met toezicht op inhoud en kwaliteit. Omdat het accreditatieregime in 2011 is gewijzigd, is het wenselijk om de afspraken te herijken. Daarbij worden inhoud en kwaliteit nog beter op elkaar afgestemd, waardoor efficiënter kan worden gewerkt. Dit wordt gerealiseerd door bij de periodieke visitatie en accreditatie op grond van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) van de hbo-bacheloropleidingen specifiek rekening te houden met de eisen die uit de respectieve accountantswetten voortvloeien. Als gevolg daarvan kunnen de toezichtactiviteiten van CEA op deze hbo- bacheloropleidingen sterk worden beperkt. Voor de opleidingen betekent dit uiteraard ook winst. De beoordelingen in het kader van accreditatie (NVAO) en "aanwijzing" (CEA) worden aldus optimaal op elkaar afgestemd.

Toezichtregimes accountantsopleidingen

De accountantsopleidingen in het hbo (en voor het wo geldt hetzelfde) hebben een bijzondere positie wat betreft het toezicht op de inhoud en kwaliteit van die opleidingen. De opleidingen tot accountant (AA en RA) zijn wettelijk geregeld in respectievelijk de Wet op de Accountants-Administratieconsulenten (WAA) en de Wet op de Registeraccountants (WRA). In deze wetten is geregeld dat:

- de opleidingen moeten voldoen aan de vakgebieden zoals die bij AMvB zijn vastgesteld en aan de eindtermen die door CEA zijn vastgesteld;
- CEA opleidingen "aanwijst" voor zover deze niet zijn geaccrediteerd overeenkomstig de WHW, dwz post-bacheloropleidingen;
- CEA toezicht houdt op de naleving van de eindtermen van de bacheloropleidingen, de post-bacheloropleidingen en de professional masters AA.

De accountantsopleidingen hebben zodoende te maken met twee regimes. Alle WHW-opleidingen dienen te worden geaccrediteerd door de NVAO, daarnaast dienen de postbacheloropleidingen en professionele masters AA, "aanwijzing" te verkrijgen van CEA op grond van evengenoemde accountantswetten. Er zijn twee modellen:

1. Accreditatie van de bacheloropleidingen Accountancy gevolgd door "aanwijzing" van de postbachelor-opleidingen;
2. Accreditatie en "aanwijzing" van de professionele masters AA.

pagina 2 van 3 Bij model 1 maakt CEA voor het "aanwijzen" van de postbacheloropleidingen gebruik van de uitkomsten van de accreditatie van de bacheloropleidingen. Volgens het wettelijke regime kan CEA een postbacheloropleiding alleen "aanwijzen" als de voorafgaande bacheloropleiding geaccrediteerd is en als zij vastgesteld heeft dat de eindtermen in het gehele opleidingstraject van bachelor- en postbacheloropleiding tezamen adequaat zijn afgedekt. Daartoe is het noodzakelijk om kennis te nemen van de uitkomsten van de accreditatie van de bacheloropleiding, waarbij specifiek de overeenstemming van het programma met de eindtermen is vastgesteld. Hiertoe worden in het beoordelingspanel (in het kader van de accreditatie) ten minste twee experts op het gebied van accountancy(-opleidingen) opgenomen en zijn in aanvulling op het accreditatiekader specifieke CEA-beoordelingscriteria gedefinieerd.

Bij model 2 vindt ten behoeve van de accreditatie door de NVAO en de "aanwijzing" door CEA een gecombineerde beoordeling plaats. Dit wordt eveneens gerealiseerd door twee experts in het beoordelingspanel (in het kader van de accreditatie) op te nemen en in aanvulling op het accreditatiekader specifieke CEA-beoordelingscriteria te hanteren.

Bestaande afspraken herzien

In het verleden is overleg gevoerd tussen NVAO, HBO-raad en CEA over de afstemming van de verschillende toezichtsverantwoordelijkheden, dit ter voorkoming van doublures en extra administratieve lastendruk. Dit heeft geleid tot goede werkafspraken over de wijze waarop CEA toezicht houdt op de eindtermen van de initiële accountancy opleidingen in het hbo. Die afspraken omvatten naast de inzet van panelleden in de visitatiepanels die de 'instemming' van CEA behoeven, ook periodieke beleidsgesprekken van CEA met management, docenten en studenten van de bacheloropleidingen. Alle partijen zijn positief over de wijze waarop het toezicht tot nu toe uitgeoefend is.

Met de implementatie van het nieuwe accreditatiestelsel in 2011 willen betrokken partijen opnieuw afspraken maken over de afstemming van de toezichtsverantwoordelijkheden. Uiteraard moet voorkomen worden dat door uiteenlopende toetsingscriteria of behandelingsprocedures voor de accountantsopleidingen extra belasting ontstaat of dat door CEA, NVAO en de hogescholen bepaalde zaken dubbel moeten worden gedaan.

Nieuwe accreditatiestelsel

De kwaliteit van de opleidingen staat in het nieuwe accreditatiestelsel onverminderd centraal. Bij de opleidingsaccreditatie ligt de aandacht op de essentie van het onderwijs: (verbetering van) de inhoudelijke kwaliteit. Omdat CEA (ook) toezicht houdt op de realisering van alle eindtermen heeft zij belang bij borging van de inhoudelijke kwaliteit, in het bijzonder de verwezenlijking van de eindtermen, bij de initiële opleidingen.

Door de veranderingen in het accreditatieregime en een evaluatie van het toezichtmodel door CEA is het mogelijk om het toezicht op de realisering van de eindtermen in de bacheloropleidingen door CEA te beperken. Als dit geëffectueerd kan worden dan kunnen de beleidsgesprekken van CEA met de hbo-bacheloropleidingen komen te vervallen. Dit levert een duidelijke besparing van de werklast voor de opleidingen en CEA op en geldt voor alle hbo-opleidingen, de bekostigde en de niet-bekostigde.

De accountantsopleidingen in het hbo werken sinds jaar en dag nauw samen binnen het AC-scholenoverleg (bekostigd) en de VAAC (niet-bekostigd). Zo worden gezamenlijk afspraken gemaakt over de verdeling van eindtermen naar de verschillende opleidingsonderdelen en bestaat er een landelijk examencircuit voor verschillende vakgebieden. Vanuit de gemeenschappelijkheid die wordt nagestreefd bestaat ook behoefte aan een zekere vergelijkbaarheid van de resultaten van opleidingen. Dit aspect is betrokken in de uitwerking van de werkafspraken.

pagina 3 van 3 **Voorstel herziene afspraken NVAO – HBO-raad en CEA**

Op 7 april 2010 is in een overleg tussen NVAO, CEA, HBO-raad en AC-scholenoverleg gesproken over de afstemming van de toezichtsverantwoordelijkheden onder het nieuwe accreditatiestelsel. Er bestaat consensus over het opnieuw afstemmen van de verantwoordelijkheden teneinde optimale samenwerking te bewerkstelligen. Vervolgens is in overleg tussen betrokken partijen een concept document opgesteld voor de beoordeling van de eindtermen van de accountantsopleidingen door CEA onder het nieuwe accreditatiestelsel. In overleg met de HBO-raad zijn de eisen van CEA vastgelegd in een document dat als bijlage gevoegd kan worden aan het van toepassing zijnde Accreditatiekader van de NVAO.

CEA kan optimaal gebruik maken van de uitkomsten van de opleidingsaccreditaties als daarbij expliciet rekening wordt gehouden met de eisen die voortvloeien uit de accountantswetten. In de kern betekent dit dat bij een opleidingsbeoordeling expliciet vastgesteld wordt dat de opleiding voldoet aan alle eindtermen, voor zover deze in het te accrediteren opleidingsonderdeel (i.c. de hbo-bacheloropleiding) aan bod dienen te komen. In feite is hier sprake van de domeinspecifieke invulling van de algemene accreditatiestandaard die stelt dat de eindkwalificaties dienen aan te sluiten bij de actuele eisen die vanuit het beroepenveld en het vakgebied aan de inhoud van een opleiding worden gesteld. De inspanning die nu geleverd moet worden bij de opleidingsaccreditatie weegt zonder meer op tegen de extra werklast van de beleids gesprekken door CEA. Door in alle stappen van het beoordelingsproces en bij de beoordelingscriteria rekening te houden met de specifieke vereisten die voortvloeien uit de accountantswetgeving, vindt zowel de beoordeling van de kwaliteit uit hoofde van de WHW als het toezicht uit hoofde van de accountantswetten op een efficiënte manier plaats. Daartoe wordt in het kader van de accreditatie tevens aan de CEA-criteria getoetst. Accreditatie door de NVAO en "aanwijzing" door de CEA worden evenwel in separate besluiten vastgelegd.

Hierbij treft u de concept beoordelingscriteria van CEA aan. Indien deze brief of de conceptbeoordelingscriteria van CEA u nog aanleiding geven tot een reactie dan vernemen we die graag vóór 20 februari 2011. De nieuwe afspraken zijn ingegaan met ingang van 1 januari 2011, wat ook de ingangsdatum is van het nieuwe accreditatiestelsel. De nieuwe gang van zaken zal na de eerste beoordeling in de nieuwe ronde met alle betrokken partijen worden geëvalueerd.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

Met vriendelijke groet,

Namens de NVAO

Namens CEA

K.L.L.M. Dittrich
Voorzitter

L.E.H. Vredevoogd
Voorzitter

Bijlage CEA-beoordelingscriteria hbo-accountantsopleidingen

datum 24 januari 2011

1. Nadere uitwerking standaarden opleidingsbeoordeling

In deze uitwerking van de CEA-criteria wordt uitgegaan van de beperkte opleidingsbeoordeling. De standaarden van het beoordelingskader voor een beperkte opleidingsbeoordeling zijn hieronder nader geconcretiseerd voor de accountantsopleidingen om te kunnen voldoen aan de eisen die in de accountantswetten aan een accountantsopleiding worden gesteld.

Indien bij een opleiding de uitgebreide opleidingsbeoordeling plaatsvindt dan gelden de aanvullingen evenzeer. De aanvullingen hebben dan betrekking op meer standaarden.

Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties

Nadere toelichting en aanvulling voor de accountantsopleiding

- De eindkwalificaties zien in belangrijke mate op het vervullen van de functie van externe accountant.
- De eindkwalificaties nemen de relevante gedrags- en beroepsregels die voor accountants gelden als uitgangspunt zoals vastgesteld bij verordening uit hoofde van de WAA en WRA
- De eindkwalificaties omvatten minimaal de eindtermen op het beschreven niveau en met de genommerde studiebelasting, zoals vastgesteld door de CEA, voor zover deze in de bachelor opleiding aan bod dienen te komen, conform afspraken gemaakt binnen AC-scholenoverleg respectievelijk VAAC.

Standaard 2 Onderwijsleeromgeving

Nadere toelichting en aanvulling voor de accountantsopleiding

- De opleiding kan aantonen dat met het programma de eindtermen zoals vastgesteld door CEA worden gerealiseerd;
- De opleiding borgt actuele beroepsontwikkelingen in het programma;
- De opleiding heeft periodiek afstemming over de inhoud van het programma met de accountancy vervolgopleiding(en) binnen de instelling;
- De opleiding draagt zorg voor een docententeam dat naast adequate vakinhoudelijke competenties ook beschikt over voldoende, relevante en recente praktijkervaring en draagt voorts zorg voor het volgen van actuele beroepsontwikkelingen door docenten.

Nadere toelichting en aanvulling voor de accountantsopleiding

- De toetsen sluiten aantoonbaar aan op de eindtermen en er wordt expliciet aandacht geschonken aan reikwijdte, actualiteit en spreiding in de inhoud van toetsen;
- Bij de onder verantwoordelijkheid van de hogescholen gehouden landelijke examens beoordeelt en evalueert de opleiding de resultaten t.o.v. de andere vergelijkbare accountancyopleidingen (in het kader van benchmarking).

2. De afspraken die zien op de uitvoering van het accreditatieproces

Het proces van een opleidingsbeoordeling is beschreven in het beoordelingskader 'Beperkte opleidingsbeoordeling' van de NVAO. Deze paragraaf geeft, aanvullend op het reguliere beoordelingskader, de specifieke aspecten weer die bij de beoordeling van een accountantsopleiding van toepassing zijn.

2.1 Samenstelling van het visitatiepanel

In de accreditatiekaders worden eisen gesteld aan de samenstelling van het visitatiepanel. Deze eisen heeft de NVAO nader uitgewerkt in het document *Beoordelingskaders ten behoeve van het accreditatiestelsel* (21 oktober 2010). In het nieuwe stelsel moet de hogeschool het panel voor instemming aan de NVAO voorleggen. Onder het oude regime was overeengekomen tussen HBO-raad, de NVAO en de CEA dat in elk visitatiepanel minstens twee accountancydeskundigen zitting hebben (brief van 7 december 2006 van de HBO-raad aan CEA en de NVAO.) Hiervoor werd door CEA een lijst met deskundigen beschikbaar gesteld, die voldeden aan het vereiste deskundigheidsprofiel. Zo werd geborgd dat er voldoende accountancydeskundigheid in het panel vertegenwoordigd was. In aanvulling op het standaard deskundigheidprofiel van de NVAO stelt CEA aanvullend een specifieke profielbeschrijving op voor de domeindeskundigen bij de visitatie van de accountancyopleidingen. Hiermee dient bij de samenstelling en goedkeuring van de panels rekening te worden gehouden. Tevens zal CEA weer een lijst met namen van deskundigen beschikbaar stellen die voldoen aan het gewenste deskundigheidsprofiel. Het heeft de voorkeur als de domeindeskundigen zoveel mogelijk worden gekozen uit de lijst die CEA beschikbaar stelt.

Gelet op het specifieke karakter van de accountantsopleidingen is het daarnaast aan te bevelen om, ter wille van de vergelijkbaarheid van de uitkomsten, bij de panelsamenstelling zoveel mogelijk continuïteit te borgen.

De secretarissen die betrokken zijn bij de beoordeling van accountantsopleidingen krijgen een aanvullende (schriftelijke) instructie, waarin de specifieke problematiek rondom de accreditatie van accountantsopleidingen wordt toegelicht. CEA zal tevens, op vrijwillige basis, een informatiesessie organiseren voor secretarissen over de specifieke aspecten die spelen bij de visitatie en accreditatie van accountancyopleidingen.

2.2 Beoordelingsproces

2.2.1 Kritische reflectie

Het accreditatiekader voorziet erin dat de opleiding ten behoeve van de beoordeling door het visitatiepanel een kritische reflectie over de opleiding opstelt. De kritische reflectie dient de standaarden van het accreditatiekader te volgen, met, separaat (althans grafisch

pagina 3 van 3 gescheiden), de aanvullingen die specifiek betrekking hebben op de accountantsopleiding.

2.2.2 Locatiebezoek

Het visitatiepanel bepaalt, mede op basis van het voorbereidende werk, waar de focus van de beoordeling tijdens het locatiebezoek ligt. De vakgebieden waaraan de accountantsopleiding moet voldoen zijn onderverdeeld naar: kernvakgebieden, aan de kernvakgebieden gerelateerde bedrijfseconomische/ accountancy vakgebieden en ondersteunende vakgebieden. Vanwege het specifieke karakter van de accountantsopleiding besteedt het panel tijdens het locatiebezoek (gesprekken en desk review) in belangrijke mate aandacht aan de typische accountancyvakgebieden.

2.2.3 Beoordelingsprocedure

Op grond van het accreditatiekader geeft het visitatiepanel een gemotiveerd oordeel over alle in het beoordelingskader opgenomen standaarden. Het visitatiepanel betreft in zijn oordeelsvorming expliciet de bevindingen die voortvloeien uit de aanvullingen op het accreditatiekader die specifiek betrekking hebben op de accountantsopleiding.

2.2.4 Beoordelingsrapport

Het accreditatiekader schrijft voor dat in het beoordelingsrapport de oordelen van het panel op de standaarden worden opgenomen. Het visitatiepanel vermeldt daarnaast expliciet zijn bevindingen over de aanvullingen op het beoordelingskader die specifiek zijn voor de accountantsopleiding; daarbij wordt voorts een conclusie opgenomen over de overeenstemming tussen programma en eindtermen en de mate waarin de toetsen aantoonbaar aansluiten op de eindtermen.

2.3 NVAO-besluitvorming

In het kader van de door haar te voltrekken beoordeling (accreditatie) kan de NVAO vaststellen dat de aanvullingen die specifiek betrekking hebben op de accountantsopleiding zijn opgenomen in het rapport van de deskundigen. De NVAO neemt vervolgens alleen een besluit over de accreditatie. Het rapport van de deskundigen en het besluit van de NVAO worden vervolgens aan CEA beschikbaar gesteld, die op basis van deze zwaarwegende stukken haar besluit over de "aanwijzing" neemt.

2.4 Verplichte documentatie

Voor de beoordeling van een accountantsopleiding worden, naast de documenten die al in het beoordelingskader zijn genoemd, aanvullend nog de volgende documenten aangeleverd:

1. Matrix waaruit de overeenstemming blijkt tussen het curriculum en de eindtermen en een overzicht met de verdeling van de eindtermen naar onderwijseenheid (voorbeeld matrix wordt door CEA beschikbaar gesteld);
2. Aanvullend op overzicht personeel: een overzicht van relevante accountancywerkervaring;
3. Uitkomsten en evaluatie landelijke OAT-toets van de laatste twee tentamenronden.